

Motion till riksdagen 2024/25:1933

av **Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)**

Idrott och friluftsliv

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	1
3	Inledning	3
4	Idrottens roll i samhällsplaneringen.....	3
4.1	Stöd till fler platser för motion, idrott och friluftsliv	4
4.2	Idrotten i PBL.....	5
4.3	Spontanidrott	5
5	Alla barns rätt till idrott och friluftsliv.....	6
6	Stärkt ställning för parasporten	8
6.1	Särskild satsning på parasport	8
6.2	Utrustning.....	9
6.3	Färdtjänsten	10

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att se över möjligheterna att inrätta ett anläggningsbidrag till kommuner

och föreningar kopplat till Center för idrotts- och friluftsanläggningar och avsätta resurser för detta i enlighet med Vänsterpartiets förslag och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begreppet idrott bör läggas till i uppräkningsen i 2 kap. 7 § 4 plan- och bygglagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en statlig pott varifrån kommuner kan söka ekonomiskt stöd för investeringar i lekparkar och områden för spontanidrott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en höjning av det generella anslaget till idrotten i syfte att möjliggöra en extra satsning på idrott i socioekonomiskt svaga områden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör få ett tydligt ansvar för det nationella målet Ett rikt friluftsliv i skolan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 10 procent av anslaget till idrotten bör öronmärkas för parasport samt att anslaget bör tillföras extra resurser enligt Vänsterpartiets förslag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om hur personer med funktionsnedsättning ska kunna kompenseras för dyrare utrustning än genomsnittsidrottarens och att regelverket för förskrivning av hjälpmedel även bör inkludera rätten till hjälpmedel för fritidsaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att färdtjänsten inte får neka medtagande av idrottsutrustning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är beviljad färdtjänst bör ha rätt till riksresor för tävlingar, läger och träning och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

För Vänsterpartiet är det centralt att det finns goda möjligheter till idrottande för människor i alla åldrar, oavsett bakgrund och ekonomiska förhållanden eller fysiska begränsningar. För folkhälsan är det avgörande att människor får goda möjligheter till fysisk aktivitet såväl inom det organiserade föreningslivet som spontant och på egen hand. Det handlar om en bred palett av insatser som behövs för att skapa de bästa förutsättningarna för människor att leva ett aktivt liv. Vi menar att plats för idrott och rörelse också måste finnas med som en viktig komponent i samhällsplaneringen för att detta ska bli verklighet. Föreningslivet måste i ett tidigt skede få chansen att lämna synpunkter när nya bostadsområden planeras och det måste vara möjligt att placera idrottsplatser även i tätbebyggelse då närheten ofta är avgörande för socioekonomiskt svagare grupper att delta i föreningslivet. En annan viktig framtidsfråga är naturligtvis att vi bygger samhällen som inte kräver biltransporter.

4 Idrottens roll i samhällsplaneringen

Riksidrottsförbundets (RF) senaste kommunenkät (2024) visar att bara en av tre kommuner har ett idrottspolitiskt program samt en lokalförsörjningsplan och endast en av fyra anger att idrott beskrivs med mer än enstaka ord i översiktsplanen. Det är mycket oroande att det är så få kommuner som har idrottshallar och idrottsytor med i planeringen i våra samhällen och städer då det handlar om mötesplatser över gränser som främjar motion och hälsa. I RF:s undersökning svarade två av tre kommuner att bristen på idrottsanläggningar begränsar möjligheterna för barn och ungdomar att idrotta. Detta är mycket olyckligt när vi ser att stillasittandet ökar bland barn. Enligt Boverket spenderar barn och unga i snitt 70 procent av den vakna tiden inaktiva. Den inaktiva tiden ökar med åldern, från 67 procent för 11-åringar till upp emot 75 procent för 15-åringar. De som känner hög skolstress har mer inaktiv tid än de som känner mindre skolstress.

Folkhälsa och fysisk aktivitet är en viktig fråga för alla kommuner. Men många brottas med behovsbilden – vad invånarna efterfrågar. RF menar att frågan om platser för idrott och fysisk aktivitet behöver bli mer konkret. Vänsterpartiet är enigt med RF. Platser för rörelse, såväl inomhus som utomhus, är en av idrottens avgörande framtidsfrågor och en grundförutsättning för idrottsrörelsen. Utan rätt förutsättningar stannar idrotten och föreningslivet.

4.1 Stöd till fler platser för motion, idrott och friluftsliv

Ett brett utbud av olika typer av aktivitetsytor är en förutsättning för såväl idrott som andra fysiska aktiviteter. De alltmer täta städerna behöver utvecklas med hållbarhet i fokus och idrottsytor bidrar i allra högsta grad till att göra staden mer hållbar. I den täta staden ökar behovet av mötesplatser och i mindre orter behövs samlingspunkter för social gemenskap, tillhörighet och glädje. Här fyller idrottsanläggningar och idrottsytor viktiga funktioner.

Det kan gå decennier mellan gångerna en kommun bygger en ny idrottsanläggning. Många kommuner och idrottsföreningar både behöver och vill då tänka nytt, men risken är stor att kompetensen saknas och att man kopierar tidigare byggen i stället för att ta hänsyn till formerna för dagens eller morgondagens idrottande.

I våra nordiska grannländer har man på olika sätt samlat kunskap om idrotten och kompetensen i byggandet i samhällsplaneringen. I t.ex. Danmark har man skapat en fond, Lokale og anlægsfonden (LOA), där expertis går in med kunskap när föreningar och kommuner vill bygga om eller bygga nytt och gör sedan utvärderingar för att kunna sprida resultaten i hela landet. LOA jobbar nära arkitektutbildning och forskning. Vi har länge efterfrågat en liknande funktion i Sverige för att få en samlad kompetens och kunskapsutveckling som kan bidra till nytänkande vid skapandet av nya anläggningar för fritidsaktiviteter och med särskilt fokus på idrott, friluftsliv och fysiska aktiviteter. Nu har det äntligen blivit verklighet. Hos Center för idrottsforskning har det bildats ett Center för idrotts- och friluftsanläggningar som ska stötta kommuner och föreningar med kunskap. Nästa steg är praktisk rådgivning till de som ligger i startgroparna för att planera nya lokaler eller annan typ av anläggning. Vänsterpartiet föreslår att detta center, likt det danska, också ska få en budget för att bidra med nationellt ekonomiskt stöd till de lokala byggprojekten. I sin rapport till regeringen 2023 föreslog man från centret en stegvis upptrappning i en sådan pott eller fond. I dag finns det ekonomiskt stöd för föreningar att söka hos bl.a. Riksidrottsförbundet och Allmänna arvsfonden när man ska bygga nytt eller bygga om befintliga ytor. Kommuner är ofta den part som ansvarar för anläggningar men de kan inte få stöd den vägen. Vi instämmer in centrets bedömning att det är önskvärt att den funktion som ska ge vägledning och processtöd även har medel att bidra med för själva byggprojektet. Centret tror själva att det skulle öka incitamenten för att våga prova något mer nyskapande som ger ett mervärde.

I vår budgetmotion (mot. 2024/25:V700) avsätter vi resurser för ett ekonomiskt stöd kopplat till Center för idrotts- och friluftsanläggningar enligt motionens beskrivning.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att se över möjligheterna att inrätta ett anläggningsbidrag till kommuner och föreningar kopplat till Center för idrotts- och friluftslivsanläggningar och avsätta resurser för detta i enlighet med Vänsterpartiets förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Idrotten i PBL

Att upprusta idrottsanläggningar och skapa fler platser för såväl organiserad som spontan idrott är i grunden en kommunal angelägenhet som borde vara högt prioriterad. Här finns dock mycket att göra och ett sätt att påverka från nationellt håll är att införa tydliga skrivningar om att idrott ska prioriteras vid kommunernas planläggning i plan- och bygglagen (PBL). Enligt 2 kap. 7 § 4 PBL ska vid planläggning hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse. I Boverkets vägledningar till kommunerna fokuseras ofta på lek och utevistelse kopplat till förskolor och skolor. Begreppet motion kopplas ofta ihop med gång- och cykelvägar, inte med idrott.

Begreppet idrott bör läggas till i uppräkningsdelen i 2 kap. 7 § 4 plan- och bygglagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Spontanidrott

En viktig utgångspunkt för idrott och motion är att den inte enbart avgränsas till den verksamhet som bedrivs av den organiserade idrottsrörelsen. För att få fler att motionera behövs en tydlig plan från kommunen och ett lika tydligt stöd från nationell nivå.

Spontanidrotten, dvs. det som inte utgör en del i den organiserade idrottsrörelsen, är betydelsefull i detta avseende och det är därför viktigt att det finns lättillgängliga platser att idrotta på även för dessa ändamål. Sådana platser är naturligtvis viktiga för alla, men kanske särskilt för de barn och ungdomar som inte är med i någon idrottsförening.

Spontanidrottsplatser skapar förutsättningar för fler att röra på sig och ha roligt. Frågan om omfattningen av och hur prioriteringen av spontanidrottsplatser ska se ut är i första hand en kommunal angelägenhet, men Vänsterpartiet föreslår att regeringen inrättar en statlig pott, varifrån kommuner kan söka ekonomiskt stöd för investeringar i lekparkar och områden för spontanidrott. Vänsterpartiet avsätter medel för en sådan pott i vår budgetmotion (mot. 2024/25:V700).

Regeringen bör inrätta en statlig pott varifrån kommuner kan söka ekonomiskt stöd för investeringar i lekparkar och områden för spontanidrott. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Alla barns rätt till idrott och friluftsliv

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse med sina ca tre miljoner medlemmar och över en halv miljon ideella ledare. Varje dag året runt tränar nästan 145 000 barn och ungdomar i en idrottsförening någonstans i Sverige. Idrotten är en viktig del av samhället som ger människor en känsla av sammanhang och kamratskap. Samtidigt stimulerar idrotten till fysisk aktivitet, vilket främjar folkhälsan.

Vänsterpartiet har länge lyft problemen med ojämlikhet när det gäller barn och ungdomars tillgänglighet till idrottsutövande. Det framgår av Centrum för idrottsforskningens årliga uppföljning av statens idrottsstöd, att barn med högskoleutbildade föräldrar idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med endast gymnasieutbildning. Barn till ensamstående idrottar i mindre utsträckning än barn till sammanboende föräldrar. Tjejer med utländsk bakgrund idrottar minst av alla. Alltför många lämnar även idrotten alltför tidigt. Vid 11 års ålder deltar flest barn i idrottsföreningar, därefter sjunker medlemskurvan kraftigt. Kostnaderna är ett av skälen till att barn och ungdomar lämnar idrotten.

Barns och ungdomars deltagande i idrott har blivit en klassfråga, det gäller både rätten till en meningsfull fritid och rätten till fysisk och psykisk hälsa. Den psykiska ohälsan liksom andelen överviktiga barn och ungdomar har ökat avsevärt de senaste decennierna. Det finns en tydlig koppling mellan låg socioekonomisk status och ohälsa.

För Vänsterpartiet framstår det som mycket angeläget att utjämna de växande klyftorna bland barn och ungdomar när det gäller meningsfull fritid och hälsa. Vänsterpartiet hoppas att det av regeringen aviserade fritidskortet, som ska ge alla barn i åldrarna 8–16 en summa att använda för en fritidsaktivitet, kan underlätta för ett stort antal barn att ha råd med en meningsfull fritidssysselsättning. Vi är dock oroade över de stora kostnader som aviserats för administration av genomförande. Det är viktigt att även som föreningar ha möjlighet att delta och att inte satsningen äts upp av de myndigheter som ska sköta genomförandet. En annan källa till oro är det som beskrevs ovan om brist på lokaler. Vi vet också att såväl kommunala kulturskolan som stora delar

av idrottssidan har svårigheter att få tag på lärare/ledare som kan ta emot en större tillströmning av barn. Det räcker alltså inte hjälpa till med avgifterna om man inte planerar för hela kedjan, just nu ser vi att man löper stor risk att bara subventionera de barn som redan i dag har en plats på en fritidsaktivitet. Många av de som inte deltar i organiserad idrott i dag bor i idrottssvaga områden där det behövs resurser för att stärka upp föreningsstrukturen.

Regeringen bör genomföra en höjning av det generella anslaget till idrotten i syfte att möjliggöra en extra satsning på idrott i socioekonomiskt svaga områden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet avsätter medel för en höjning av anslag 13:1 Stöd till idrotten, i vår budgetmotion (mot. 2024/25:V700).

När det gäller friluftslivsöreningar är utmaningarna delvis andra. Man har ett stort antal utövare men betydligt lägre anslag än idrottsöreningarna och har inte kunnat bygga upp samma administrativa stöd till lokalföreningar. Även här råder brist på ledare men det är inte alltid brist på engagemang som sätter stopp. Friluftsförbundet kunde förra året bara utbilda 250 av de närmare 2 500 som ville bli ledare. Här finns det alltså stora möjligheter att ta emot fler barn och ungdomar då man inte heller har samma problem med platsbrist som idrotten. Däremot finns en stark kritik mot de neddragningar som regeringen och Sverigedemokraterna gjort inom naturvården som försvårat underhåll av leder och anläggningar i skog och mark. Vi har tidigare motionerat om utbyggd kollektivtrafik för att fler ska kunna ta sig ut i naturen och också stöd till tbe-vaccin som skulle möjliggöra för fler med små ekonomiska marginaler att våga vistas i skog och mark utan rädsla för fästingbett. Nu behöver vi också bevaka hur regeringens aviserade förändringar i strandskyddet kan påverka allmänhetens tillgång till både vatten och stränder. En stark allemansrätt är en förutsättning för såväl det organiserade friluftslivet som för enskildas möjlighet att röra sig fritt i naturen. En utmaning är att färre barn har kännedom om vad friluftslivsaktiviteter kan vara. Sedan regleringen togs bort och skolan inte längre har obligatoriska friluftsdagar får allt färre barn denna kunskap. Skolan är en viktig arena både för att dagens unga ska kunna ta steget till det organiserade friluftslivet och för att de ska bli bekväma med att vistas ute i naturen på egen hand. Många av friluftslivsöreningarna erbjuder fortbildning för pedagoger inom skola och fritids och sedan 2012 är ett av de tio nationella målen för friluftslivspolitik. Ett rikt friluftsliv i skolan. Trots detta visar utvärderingarna att det är det enda målet med en försämrad utveckling sedan målen antogs. Vi anser att det är

en olycklig utveckling och att det är en grundläggande kunskap som barn behöver få med sig under sin skoltid.

Vänsterpartiet menar att Skolverket, som är den myndighet som skulle kunna initiera förslag till förbättringar, fortbildning och förtydligade uppdrag till skolverksamma, behöver pekas ut som en av de ansvariga myndigheterna för att det nationella målet ska uppnås. I dag är Naturvårdsverket ensamt ansvarig myndighet.

Skolverket bör få ett tydligt ansvar för det nationella målet Ett rikt friluftsliv i skolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Stärkt ställning för parasporten

Det är ovärdigt ett välfärdsland som Sverige att personer med en funktionsnedsättning fortfarande har svårt att ta del av föreningslivet på samma sätt som andra. Exempelvis så motionerar var femte ung person med funktionsnedsättning mellan 16 och 29 år aldrig, enligt siffror från Statistiska Centralbyrån (SCB). Det är dubbelt så höga siffror som för övriga i samma ålder. Ohälsa är nästan tio gånger vanligare bland personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt, enligt Folkhälsomyndigheten. Vänsterpartiet ser därför ett stort behov av att stärka möjligheterna till idrottande för personer med funktionsnedsättning.

I dag finns en hel del hinder för att personer med olika funktionsnedsättning ska få samma möjligheter till motion och idrottande som andra. Det kan handla om rent fysiska hinder i form av idrottsanläggningar som inte är anpassade eller så bor man på en mindre ort där det saknas organiserad föreningsidrott inom parasportgrenar. Den försämrade rätten till assistans sätter också käppar i hjulet för dem som behöver stöd för att kunna utöva sin sport och för den som bor på ett särskilt boende kan det vara låg bemanning som skapar problem. Dessutom är flera av sporterna väldigt kostnadskrävande. Det behövs med andra ord insatser på flera olika områden och inblandning av såväl staten som kommunerna och föreningslivet.

6.1 Särskild satsning på parasport

Allt talar för att parasportens ekonomi behöver stärkas. I dag finns inga särskilda medel avsatta från statens sida för parasport men runt 3 procent beräknas gå dit. Parasporter finns inom ett stort antal specialidrottsförbund och det kan inledningsvis krävas extra resurser när man startar upp nya grupper och särskilda anpassningar för att kunna

inkludera flera. Exempelvis mindre grupper med flera ledare. Under ett år under förra mandatperioden fanns parasporten utpekad som särskilt prioriterat område från regeringen och det var mycket uppskattat.

Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att utreda en öronmärkning på 10 procent av det statliga stödet till parasporten, men efter samtal med Parasport Sverige har vi kommit fram till att en omfördelning av befintliga medel skulle kunna skapa slitningar mellan idrotterna och att en öronmärkning därför bör gå hand i hand med en utökning av anslaget. I vår motion för utgiftsområde 17 avsätter vi medel för reformen.

Regeringen bör påbörja en stegvis upptrappning så att 10 procent av dagens anslag öronmärks för parasport, samtidigt som anslag 13:1 Stöd till idrotten tillförs extra resurser enligt Vänsterpartiets förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Utrustning

Det finns angivet i förordning 1999: 1177 att statsbidraget till Riksidrottsförbundet ska stödja verksamhet som gör det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion.

Det finns inget uttalat syfte att statsbidraget ska stödja personer med funktionsnedsättning att utöva idrott. Förordningen säger däremot att i enlighet med syftena får statsbidrag lämnas ”för att utveckla intresse för idrott hos barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning och främja möjligheterna till allsidig träning efter vars och ens fysiska och psykiska förutsättningar”.

Att idrottsutrustning kostar pengar är inget nytt och det gäller förstås för hela idrottslivet. Parasportens utrustning är dock mycket dyrare och det gör privatekonomin mer avgörande. Samtidigt vet vi att personer med funktionsnedsättning har en svag ställning på arbetsmarknaden och låga ersättningar samt att familjer med barn som har en funktionsnedsättning generellt sett har svagare ekonomi. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att samhället erbjuder den hjälp som behövs för att alla ska ha rätt till idrott och motion. Vi vill därför se en utredning genomförs i syfte att stänga det ekonomiska gap som uppkommer mellan idrottare med funktionsnedsättning och dem utan.

Regeringen bör tillsätta en utredning om hur personer med funktionsnedsättning ska kunna kompenseras för dyrare utrustning än genomsnittsidrottaren och att regelverket för förskrivning av hjälpmedel även inkluderar rätten till hjälpmedel för fritidsaktiviteter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Färdtjänsten

Det finns i dag många brister inom färdtjänsten som gör att kvaliteten varierar från plats till plats och från gång till gång. Som exempel kan nämnas att idrottsutrustning inte alltid tillåts i färdtjänst och riksfärdtjänst eftersom möjligheten att medta hjälpmedel på resan inte regleras i lagen. Det blir upp till den lokala nämnden eller styrelsen att sätta upp regelverket. Rätten att ta med hjälpmedel gäller i dag bara för det som behövs på själva resan, inte den som bara ska användas vid ankomsten. Ett annat osäkerhetsmoment som många utövare vittnar om är att färdtjänsten ofta är sent på plats, vilket ökar tröskeln till att börja med idrott och motion än mer.

Vänsterpartiet menar att det är viktigt att det ska gå att lita på att färdtjänsten fungerar i hela landet och att det inte ska gå att neka medtagande av idrottsutrustning. Den här frågan har tagits upp i betänkandet Särskilda persontransporter – moderniserad lagstiftning för ökad samordning (SOU 2018:58) men har ännu inte lett till någon proposition från regeringens sida och vi väljer därför att lyfta den nu.

Regeringen ska säkerställa att färdtjänsten inte får neka medtagande av idrottsutrustning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Att delta i träningsläger, tävlingar och andra större arrangemang är viktigt för att kunna utvecklas i sin idrott. Med en osäker tillgång till färdtjänst händer det att man blir nekad längre resor för detta då det inte alltid anses som nödvändigt. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) gällande från 1994 var ett stort framsteg för att personer med funktionsnedsättningar skulle ges stärkta rättigheter och öka jämlikheten i förhållandet till andra. Tanken var att ge människor möjligheten till att forma sitt eget liv med hjälp av stöd och service. Att kunna delta i idrottslivet är grundläggande för att kunna uppnå den likvärdigheten. Vänsterpartiet tycker att det är viktigt att alla idrottsutövare ska kunna delta i sin idrott fullt ut och att detta inte får falla på enskilda handläggares bedömning.

Den som är beviljad färdtjänst bör ha rätt till riksresor för tävlingar, läger och träningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vasiliki Tsouplaki (V)

Nadja Awad (V)

Isabell Mixter (V)

Maj Karlsson (V)

Daniel Riazat (V)

Karin Rågsjö (V)